

דוח ממצאי סקר ספרים אלקטרוניים בספרייה המרכזית –

ממצאים ומגמות

1. רקע כללי ומטרות המחקר

הספרייה המרכזית ע"ש סוראסקי משרתת את קהילת החוקרים והסטודנטים של הפקולטות למדעי הרוח והאמנויות באוניברסיטת תל-אביב. הספרייה מתעדכנת באופן שוטף ורוכשת מידי חודש ספרים, כתבי עת ומאגרים שונים על פי דרישת החוגים ושיקול הדעת של הספרנים הביבליוגרפיים ובהתאם למדיניות הפיתוח של אוספי הספרייה.

בעוד שהרוב המוחלט של מאגרי המידע הוא דיגיטלי, וגם פרסום וארכוב כתבי העת האקדמיים עבר ברובו לפורמט אלקטרוני, הרי שמגמות המו"לות בתחום הספרים הדיגיטליים מובהקות פחות. לא כל ספר זמין בפורמט אלקטרוני, המאפיינים של הפלטפורמות השונות נבדלים זה מזה וגם המחיר עשוי להיות גבוה בהשוואה לפורמט המודפס המקביל. יתרה מזאת, נראה כי הקוראים, שמציינים לטובה את נוחות השימוש במאגרים ובכתבי עת אלקטרוניים, מחזיקים בעמדה מורכבת יותר בכל נוגע לספרים. לדוגמא, רבים מבין חברי הסגל המבקשים לרכוש ספרים בנושא מחקרם לספרייה מעדיפים ספרים מודפסים, בעוד שיש קוראים המבכרים את הפורמט האלקטרוני המאפשר גישה מרחוק למשאב המבוקש.

עד עתה נהגה הספרייה לרכוש, במידת האפשר, ספרי יעץ (אנציקלופדיות, handbooks, companions) בפורמט אלקטרוני. בחירת הפורמט שבו נרכשו מונוגרפיות נעשתה על פי שיקולי עלות ובהתאם להעדפת הגורם הדורש. עם זאת, התפתחותו המהירה של שוק הספרים הדיגיטליים הביאה להכרה כי יש צורך להעריך בצורה מפורטת ומדויקת את צרכי המידע של משתמשי הספרייה בכל האמור בפורמט שבו ירכשו ספרים בעתיד, וזאת כדי לאפשר רכש מושכל ופיתוח אוסף מיטבי. לשם כך נערך סקר בקרב משתמשי הספרייה, שאת תוצאותיו ננתח להלן.

1.1 שאלות המחקר

הסקר ביקש לעמוד על צרכי המידע של משתמשי הספרייה ביחס לספרים אלקטרוניים, תוך התייחסות לשאלות הממוקדות הבאות –

- תדירות ומידת השימוש במשאבים אלקטרוניים בכללם – מאגרים, כתבי עת וספרים.

- מספר כותרי הספרים האלקטרוניים בהם עשה שימוש כל קורא בשנה האחרונה.
- כיצד נוהגים המשתמשים לקרוא כותרים אלקטרוניים (ממסך המחשב, בעזרת מכשיר נייד, מדפיסים וקוראים בנייר).
- לאיזה צורך משתמשים בספרים אלקטרוניים (הוראה או מחקר).
- האם השימוש בספרים אלקטרוניים קל או קשה? מהם הגורמים המקשים על השימוש?
- פילוח המשאבים השונים ביחס לשימוש – האם המשתמשים מעדיפים לעיין בספרי יעץ מודפסים או אלקטרוניים? לקרוא מונוגרפיות וקבצי מאמרים מודפסים או אלקטרוניים? ומה בנוגע למקורות ראשוניים ולספרי הוראה ומחקר?
- פילוח המשאבים השונים ביחס לרכש – האם המשתמשים חושבים שחשוב שהספרייה תרכוש ספרי יעץ מודפסים או אלקטרוניים? ומה בנוגע למונוגרפיות ולקבצי מאמרים? למקורות ראשוניים ולספרי הוראה ומחקר?
- אלו מאפיינים של הספרים האלקטרוניים חשובים למשתמשים (הדפסה, הורדת קובץ, כלי עבודה על הטקסט, כלי חיפוש וכו').
- כמו כן נשאלו מספר שאלות דמוגרפיות כלליות (גיל, סטטוס אקדמי, פקולטה) כדי לאפשר פילוח מפורט של הנתונים שהתקבלו.

1.2 מתודולוגיה

הסקר הורכב משני שאלונים קצרים ומובנים – שאלון שהופנה לסטודנטים מכל התארים והתוכניות ושאלון שהופנה לסגל אקדמי (זוטרי, בכיר ופנסיונרים) בפקולטות למדעי הרוח והאמנויות. הסקר נבנה באמצעות כלי בניית הסקרים של גוגל דרייב, והופץ באמצעות הדואר האלקטרוני לכל הסטודנטים והסגל האקדמי של הפקולטות. כדי להבטיח חשיפה מקסימלית, הקישורים לסקר פורסמו גם בעמוד הבית ובעמוד הפייסבוק של הספרייה. הסקר הועלה לרשת בראשון לינואר 2015, והיה פתוח למענה לכל אורך החודש. בסך הכל השתתפו בסקר 810 סטודנטים ו-82 אנשי סגל אקדמי, שמילאו שאלונים מלאים והם מהווים מדגם מייצג לאוכלוסיות הסטודנטים והסגל בפקולטות למדעי הרוח והאמנויות. עיבוד וניתוח הנתונים התבצע בעזרת כלי הניתוח של גוגל דרייב ובאמצעות תוכנת אקסל.

2. ניתוח הממצאים

2.1 אפיון המדגמים

על הסקר ענו 810 סטודנטים. גילם הממוצע עומד על 29 שנים, כאשר 23% מהם בני 36 ומעלה. 76% מהם משתייכים לפקולטה למדעי הרוח ו- 24% לפקולטה לאמנויות.¹ כ- 60% מהעונים לומדים לתואר ראשון, כ- 31% לומדים לתואר שני והיתר לומדים לתואר שלישי או לתעודה.

גילם הממוצע של העונים על הסקר מקרב אנשי הסגל עומד על 45 שנים כאשר כמעט חמישית בני 56 ומעלה. 70% משתייכים לפקולטה למדע הרוח ו- 30% לפקולטה לאמנויות. למעלה ממחצית מאנשי הסגל שענו על השאלון הם מרצים והיתר מורים מן החוץ או עוזרי הוראה ומחקר. יש לציין כי מדגם אנשי הסגל שהשתתפו בסקר הוא קטן יחסית (82 נסקרים) ועל כן לא ניתן היה לפלח את התוצאות על פי הפקולטה או הסטטוס התעסוקתי שלהם באוניברסיטה. משום כך הנתונים הנוגעים לאנשי הסגל שיופיעו בהמשך הדוח הם כלליים.

2.2 תדירות הביקור בספרייה ובאתר הספרייה

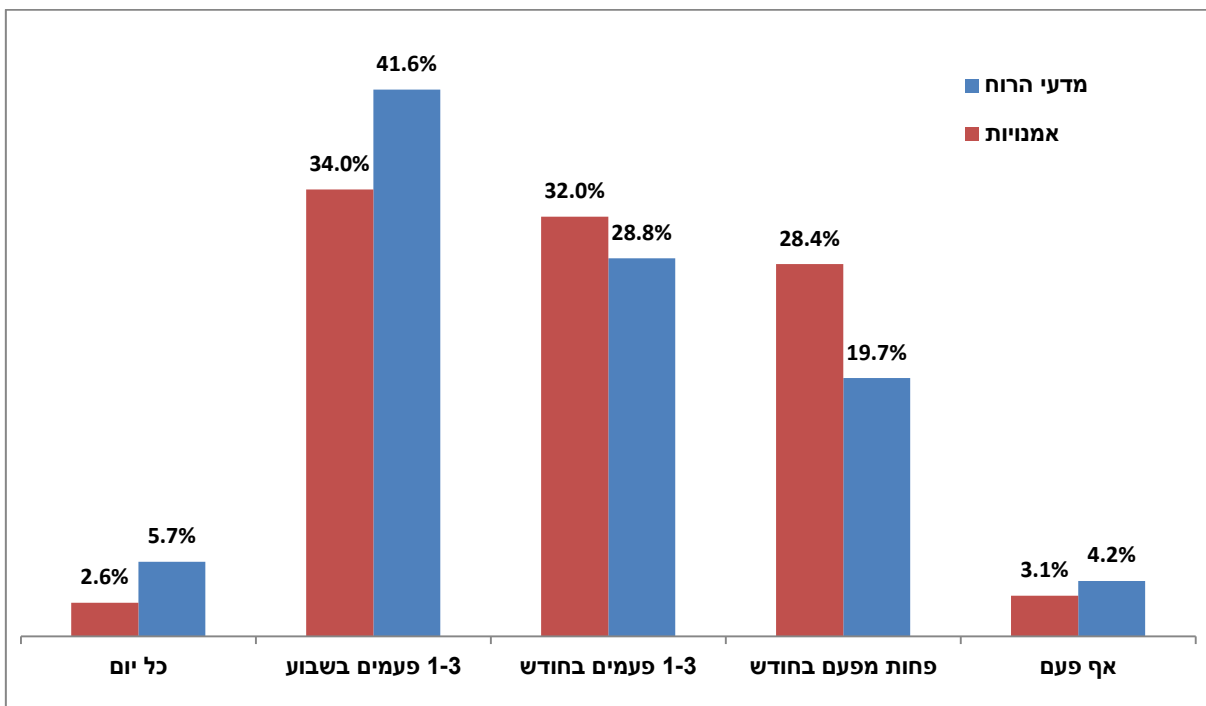
כ- 45% מהסטודנטים מבקרים בספרייה (המרכזית, הלימודית או אחת מספריות הבת) בתדירות גבוהה של לפחות פעם בשבוע (5% ציינו כי הם מבקרים מידי יום); כ- 26% מבקרים בתדירות נמוכה של פחות מפעם בחודש (4% ציינו כי אינם מבקרים בספרייה אף פעם). הסטודנטים מהפקולטה למדעי הרוח מבקרים בספרייה בתדירות גבוהה יותר, כאשר כ- 48% מהם מבקרים לפחות פעם בשבוע, לעומת כ- 37% שציינו זאת מקרב הלומדים בפקולטה לאמנויות (ראה תרשים 1). יש לציין ששיעור המבקרים בספרייה בתדירות של לפחות פעם בשבוע גבוה יותר לגבי סטודנטים לתואר ראשון מאשר לגבי סטודנטים לתואר שני (כ- 50% לעומת כ- 36%). תדירות הביקור של אנשי הסגל בספרייה דומה למדי לזו של הסטודנטים, כאשר כ- 43% מהם מבקרים בתדירות גבוהה של לפחות פעם בשבוע וכ- 29% בתדירות נמוכה של פעם בחודש.

תדירות הביקור של סטודנטים באתר האינטרנט של הספרייה גבוהה במעט בהשוואה לתדירות הביקור בספרייה עצמה. כ- 56% מבקרים באתר בתדירות גבוהה של לפחות פעם

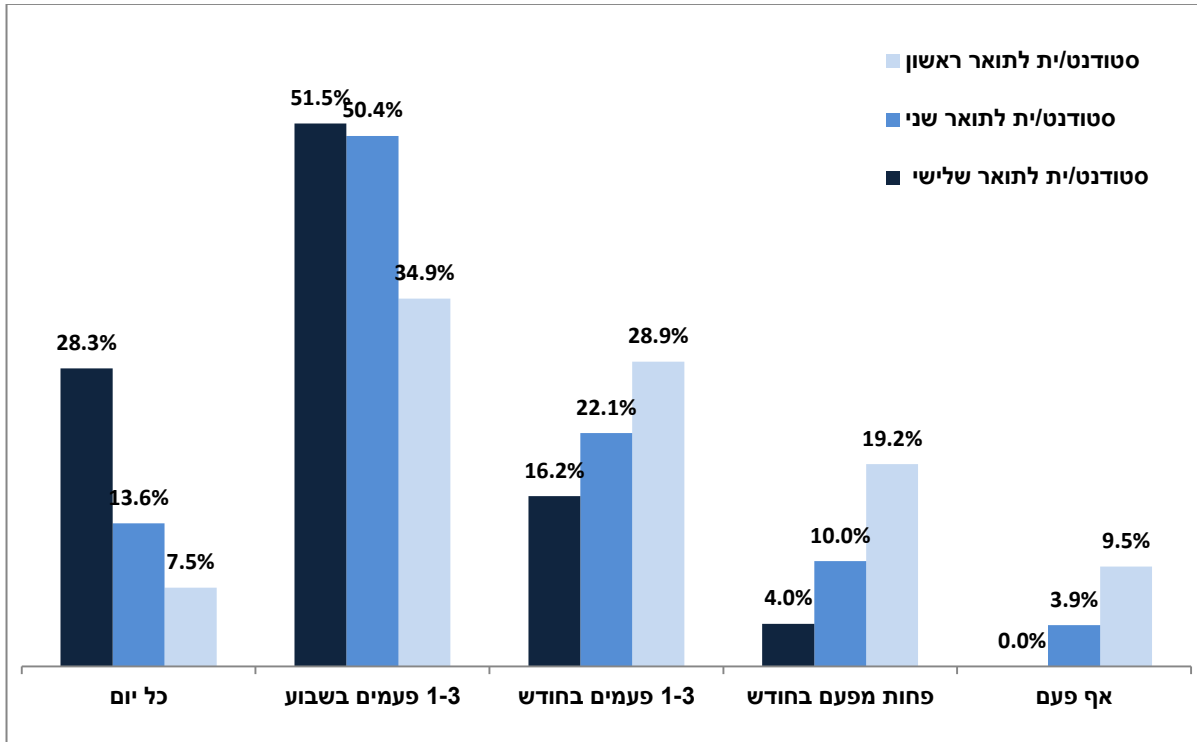
¹ פילוח הסטודנטים בפקולטות מתפלג באופן מעט שונה במציאות – 69% במדעי הרוח ו- 31% בפקולטה לאמנויות. לכן, יש לשים לב לכך שבממצאי הסקר ניתן משקל כללי גבוה במקצת לתשובותיהם של הסטודנטים במדעי הרוח ונמוך במעט לסטודנטים שבפקולטה לאמנויות. עם זאת, מכיוון שכמעט ולא נמצאו הבדלים מהותיים בתשובות שניתנו בשתי הפקולטות, לא בוצע שקלול סטטיסטי לתיקון המשקלים היחסיים של הפקולטות, שכן אין בכך השפעה מהותית על התוצאות שהתקבלו.

בשבוע (13% ציינו כי מבקרים מידי יום) וכ- 20% בתדירות נמוכה של פחות מפעם בחודש (6% ציינו כי אינם מבקרים אף פעם באתר). הסטודנטים מהפקולטה למדעי הרוח מבקרים באתר האינטרנט של הספרייה בתדירות גבוהה יותר. כ- 58% מהם גולשים באתר לפחות פעם בשבוע וזאת לעומת כ- 46% שציינו זאת מקרב הלומדים בפקולטה לאמנויות. פילוח לפי התואר שאליו לומדים הסטודנטים הראה כי ככל שהתואר אליו לומדים גבוה יותר, כך גם עולה תדירות הביקור באתר הספרייה, כאשר כ- 79% מקרב הסטודנטים לתואר שלישי מבקרים באתר הספרייה בתדירות גבוהה של לפחות פעם בשבוע וזאת בהשוואה לכ- 42% בלבד מקרב הלומדים לתואר ראשון. (ראה תרשים 2). תדירות הביקור של אנשי הסגל באתר הספרייה גבוהה למדי ודומה לזו של הסטודנטים לתואר שלישי – כ- 80% מהם גולשים באתר לפחות פעם בשבוע (34% ציינו כי מבקרים מידי יום) ורק כ- 6% ציינו כי הם מבקרים באתר פחות מפעם בחודש.

תרשים 1: תדירות הביקור של סטודנטים בספרייה לפי הפקולטה

תרשים 2: תדירות הביקור של סטודנטים באתר הספרייה לפי תואר

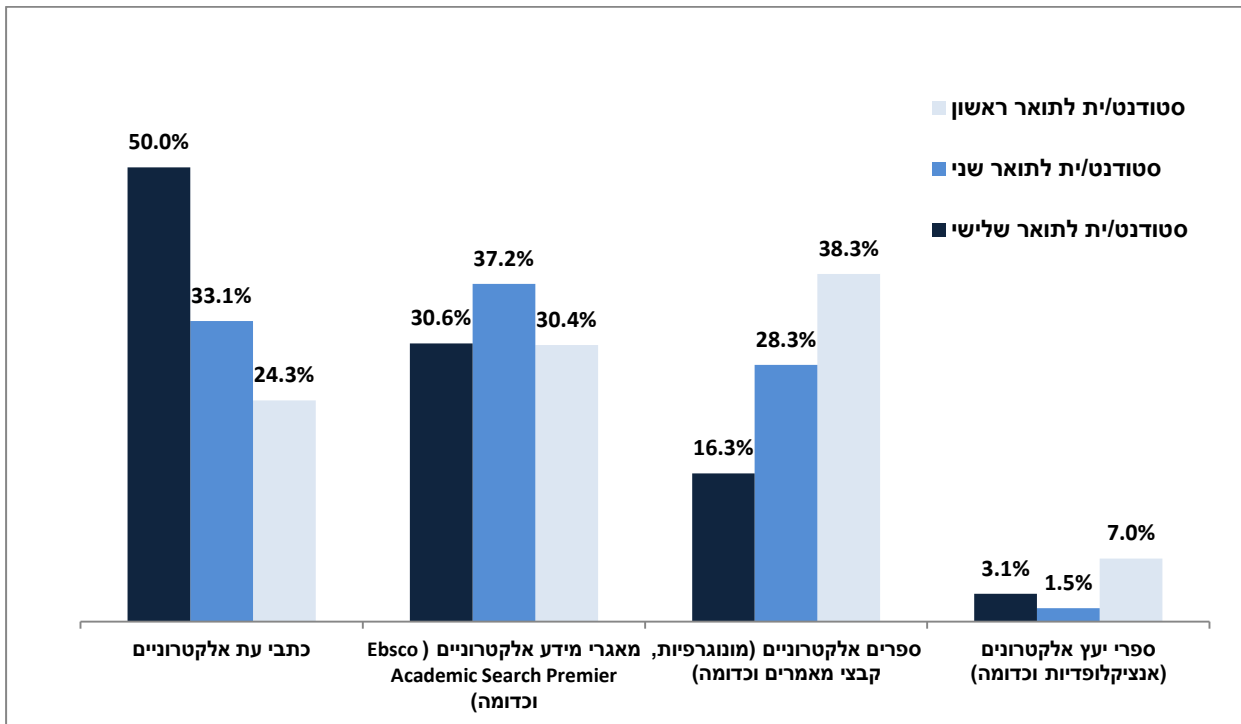
2.3 שימוש במשאבים אלקטרוניים

כ- 93% מהסטודנטים משתמשים לפחות במשאב אלקטרוני אחד למטרות לימוד ומחקר.
 כ- 75% עושים שימוש בכתבי עת אלקטרוניים, כ- 73% נעזרים בספרים אלקטרוניים (מונוגרפיות, קבצי מאמרים וכו'), כ- 70% משתמשים במאגרי מידע אלקטרוניים (כגון Ebsco Academic Search Premier) וכ- 28% נעזרים בספרי יעץ אלקטרוניים (אנציקלופדיות וכו').
 בנוסף, הסטודנטים נשאלו איזה מבין המשאבים הללו הוא העיקרי עבורם. נמצא כי 33% בחרו במאגרי מידע אלקטרוניים, 31% בחרו בכתבי עת אלקטרוניים, 31% ציינו ספרים אלקטרוניים ו- 5% אמרו שספרי יעץ אלקטרוניים הם המשאב העיקרי עבורם. לא נמצאו הבדלים בהעדפות בין הלומדים בשתי הפקולטות. לעומת זאת, בחינת ההעדפה למשאב האלקטרוני העיקרי לפי סוג התואר מראה כי המשאב העיקרי המועדף על ידי הלומדים לתואר ראשון הוא ספרים אלקטרוניים (כ- 38%), הלומדים לתואר שני מעדיפים בעיקר

מאגרי מידע אלקטרוניים (כ- 37%) ואילו 50% מהלומדים לתואר שלישי מציינים את כתבי העת אלקטרוניים כמשאב עיקרי. (ראה תרשים 3).

הרוב המוחלט של אנשי הסגל (99%) עושים שימוש בלפחות אחד מהמשאבים האלקטרוניים, כאשר 91% עושים שימוש בכתבי עת אלקטרוניים, 76% משתמשים בספרים אלקטרוניים, 71% נעזרים במאגרי מידע אלקטרוניים ו- 44% משתמשים בספרי יעץ אלקטרוניים.

תרשים 3: המשאב האלקטרוני המועדף ביותר

12% מהסטודנטים לא נעזרו בשום ספר אלקטרוני במהלך השנה האחרונה ואילו 26% השתמשו בתשעה כותרים לפחות. לא נמצאו הבדלים מהותיים במספרי הכותרים שבהם נעשה שימוש בין הלומדים בשתי הפקולטות. בנוסף, עולה מהנתונים כי ככל שהלימודים הם לתואר גבוה יותר, כך נעשה שימוש רב יותר בספרים אלקטרוניים. אנשי סגל עושים שימוש רב יותר בספרים אלקטרוניים בהשוואה לסטודנטים, כאשר 50% מהם נעזרו בשנה האחרונה בתשעה כותרים לפחות. בסך הכול, היקפי השימוש של אנשי הסגל דומים למדי לאלו של סטודנטים הלומדים לתואר שלישי. (ראה לוח 1).

לוח 1: מספר הספרים האלקטרוניים שבהם השתמשת בשנה האחרונה – סטודנטים לפי תואר ואנשי סגל.

סטודנט/ית לתואר ראשון	סטודנט/ית לתואר שני	סטודנט/ית לתואר שלישי	אנשי סגל	
16%	8%	5%	9%	אף אחד
24%	17%	15%	15%	1-2 כותרים
27%	24%	21%	11%	3-5 כותרים
11%	15%	8%	9%	6-7 כותרים
3%	7%	2%	7%	8-9 כותרים
18%	29%	48%	50%	יותר מ-9 כותרים
100%	100%	100%	100%	סה"כ

רוב הסטודנטים נוהגים לקרוא ספרים אלקטרוניים באופן ישיר ממסך המחשב (40%).
 12% נעזרים במחשב לוח או טלפון חכם ו- 11% מדפיסים וקוראים בנייר. 37% מהסטודנטים ציינו כי לפעמים הם קוראים ממסך ולפעמים מדפיסים וקוראים בנייר. בסך הכול לא נמצאו הבדלים מובהקים בין הפקולטות או בין התארים בנושא זה.
 54% מאנשי הסגל קוראים באופן ישיר ממסך המחשב, 12% בעזרת מחשב לוח או טלפון חכם, 5% מדפיסים וקוראים בנייר ו- 29% קוראים לפעמים ממסך ולפעמים בנייר. 74% מאנשי הסגל ציינו כי המטרה העיקרית בקריאת ספרים אלקטרוניים היא לצורכי מחקר, 17% אמרו שהקריאה היא לצורכי הוראה והיתר לצורך מטרות אחרות.
 מרבית הסטודנטים מציינים שהשימוש בספרים אלקטרוניים קל (35% חושבים שהשימוש קל מאוד ו- 48% שהשימוש קל). 16% מציינים שהשימוש קשה ושיעור של אחוז בודד ציין שהשימוש קשה מאוד. בשאלה זו לא נמצאו הבדלים מובהקים בין הפקולטות ובין התארים. המשיבים לשאלון שצינו כי השימוש קשה או קשה מאוד נתבקשו להסביר את הסיבה לקושי במסגרת שאלה פתוחה. ניתוח התשובות שניתנו² מראה כי הסיבה העיקרית, אותה ציינו 50% מקרב המתקשים בשימוש, מתייחסת לחוויית הקריאה (לא נעימה או לא נוחה או מעייפת). נקודות נוספות שעלו ביחס לקושי בשימוש בספרים אלקטרוניים הן: צורך בכתיבת הערות ובסימון הטקסט – לא נוח להעיר ולסמן על הטקסט (20%), קושי בגישה לטקסטים (14%), קושי בדפדוף (12%), מגבלות ועלויות בהדפסה (9%), קושי במציאת הספרים בקטלוג הספרייה (7%), התלות שיש במכשיר (6%), ממשק לא נוח (5%). כמו כן ציינו סיבות נוספות הקשורות בנושאים טכניים כגון הורדה, העתקה, גודל המסך, סוג הפורמט וכו' (11%).

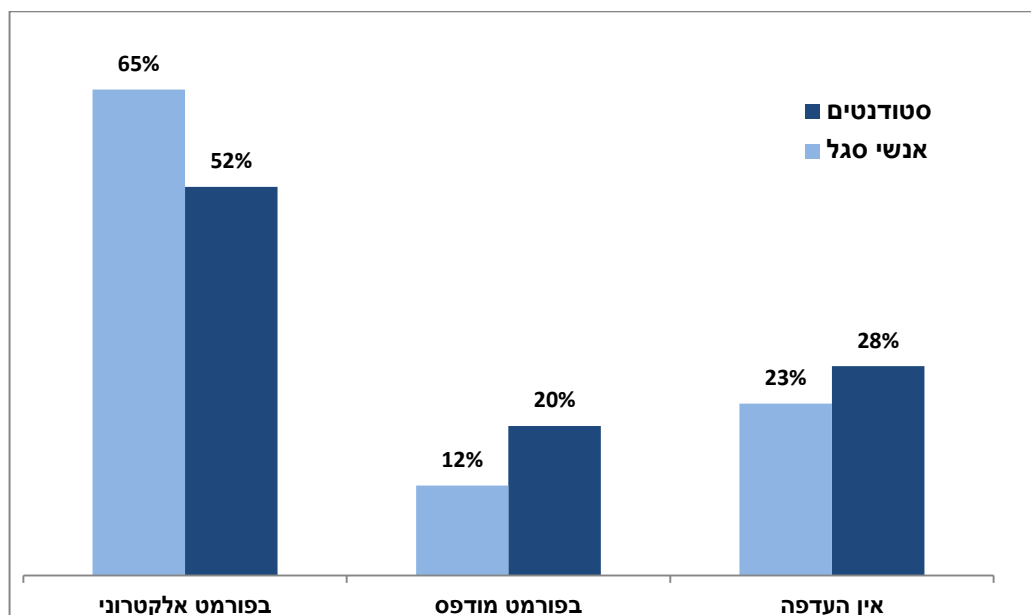
² ראה את סיכום התשובות בנספח א'. חשוב לציין שסך התשובות שניתנו עולה על 100% שכן חלק מהנסקרים ציינו יותר מקושי אחד עמו הם מתמודדים.

גם אנשי הסגל שהתקשו בשימוש בספרים אלקטרוניים (24% מהם כתבו כי השימוש קשה או קשה מאוד) ציינו כי הקושי העיקרי עבורם נוגע לחוויית הקריאה, שלדעתם איננה נעימה או לא נוחה או מעייפת. (50% מאנשי הסגל המתקשים ציינו זאת) עוד נושאים שזכו להתייחסות בולטת - קושי בדפדוף (30%), הורדה לא נוחה או לא אפשרית (25%) ומגבלות או עלויות הדפסה (20%).

2.4 העדפות שימוש

בחלקו האחרון של השאלון נשאלו הסטודנטים ואנשי הסגל מספר שאלות בנוגע להעדפות השימוש שלהם ביחס לפורמט של סוגי החומר השונים, וכן בנוגע למאפייני הפלטפורמה האלקטרונית החשובים להם. כמו כן ייחדו כמה שאלות לפילוח המשאבים ביחס לרכש. ניתוח התשובות לשאלה הנוגעת לעיון בספרי יעץ (אנציקלופדיות וכד') העלה כי מרבית המשיבים מעדיפים עיון בפורמט אלקטרוני. לא נמצאו הבדלים מובהקים בין הפקולטות או בין התארים. אולם, בחינת העדפותיהם של אנשי הסגל מול הסטודנטים מראה כי קיימת נטייה מעט גבוהה יותר בקרב אנשי הסגל בהעדפת פורמט אלקטרוני (ראה תרשים 4). לעומת זאת, כאשר בדקנו העדפות לקריאת ספרי לימוד ומחקר בקרב סטודנטים וקריאת מקורות ראשוניים, מונוגרפיות וקבצי מאמרים בקרב אנשי סגל, לא נמצאה באף קטגוריה העדפה גורפת כלשהי בין פורמט אלקטרוני לפורמט מודפס (ראה לוח 2).

תרשים 4: פורמט מועדף לעיון בספרי יעץ

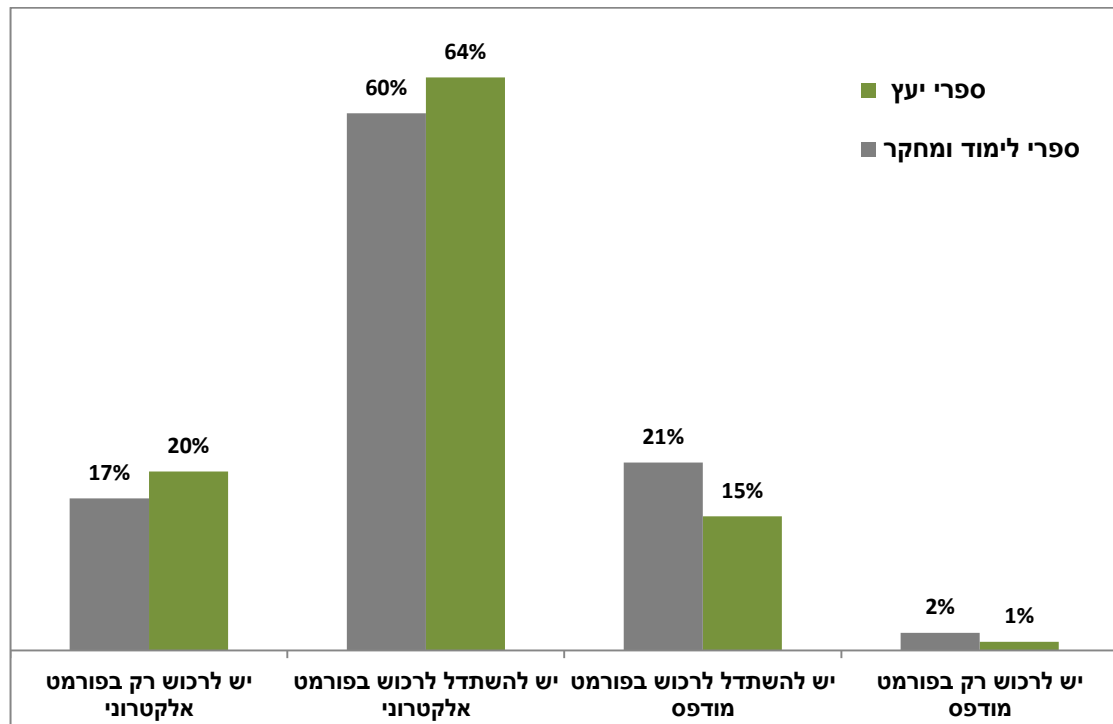

לוח 2: העדפות לפורמט קריאה בקרב סטודנטים ואנשי סגל.

העדפת אנשי סגל לקריאת מונוגרפיות וקבצי מאמרים	העדפת אנשי מקורות לקריאת ראשוניים	העדפת סטודנטים ספרי לימוד ומחקר	
46%	38%	40%	פורמט אלקטרוני
40%	39%	41%	פורמט מודפס
13%	23%	19%	אין העדפה

בסופו של הסקר נשאלו הסטודנטים ואנשי הסגל אם לדעתם הספרייה צריכה לרכוש ספרים בפורמט אלקטרוני, בהתייחס לסוג החומר (יעץ, מונוגרפיה וכדומה). מן הנתונים עולה כי מרבית הסטודנטים חושבים שהספרייה צריכה להשתדל לרכוש ספרי יעץ וספרי לימוד ומחקר בפורמט אלקטרוני. בתרשים 5 מוצגת התפלגות התשובות שנתנו הסטודנטים לגבי רכישת ספרי יעץ וספרי לימוד ומחקר; לא נמצאו הבדלים מהותיים בתשובות שניתנו לפי הפקולטות ולפי התואר. זאת למעט נטייה מעט גבוהה יותר בקרב הלומדים לתואר שלישי, שציינו העדפה ברכישת פורמט מודפס לספרי לימוד ומחקר לעומת הלומדים לתואר ראשון ושני (כ- 33% וכ- 19% בהתאמה).

תרשים 5: העדפת הסטודנטים לרכישת פורמט של ספרי יעץ וספרי לימוד ומחקר

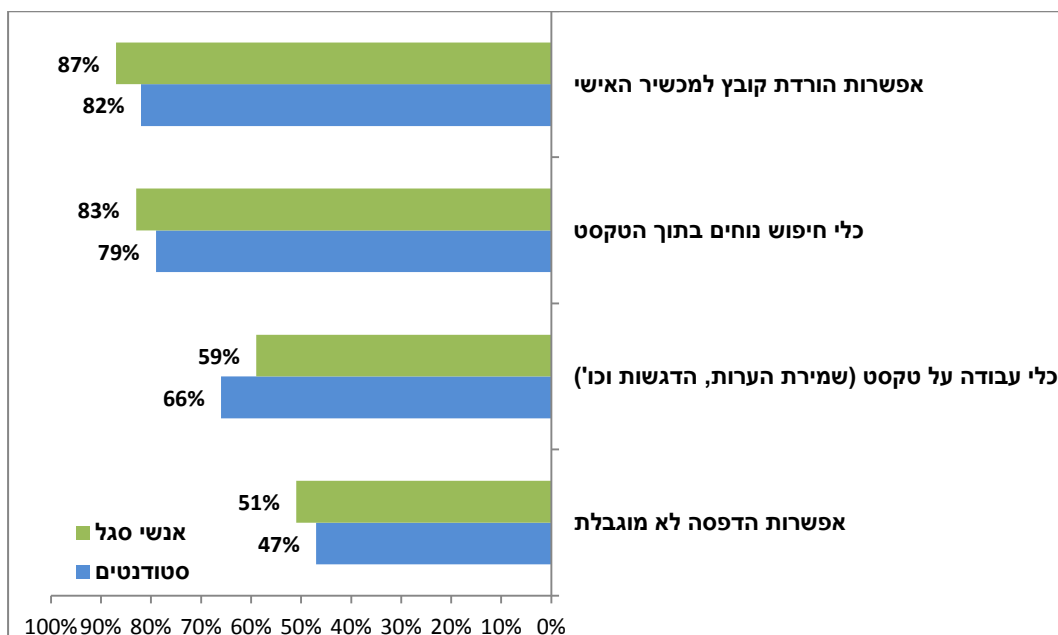
אנשי הסגל נשאלו אם על הספרייה להשתדל לרכוש ספרי יעץ, מקורות ראשוניים, מונוגרפיות וקבצי מאמרים וכן ספרים לקורסים בפורמט אלקטרוני. בדומה להעדפות של הסטודנטים, גם בקרב אנשי הסגל הרוב (כ- 70%-78%) תומך ברכישת פורמטים אלקטרוניים. לוח 3 מציג את התפלגות התשובות שניתנו ביחס לכל אחד מהמקורות.

לוח 3: האם חשוב שהספרייה תרכוש מקורות בפורמט אלקטרוני.

האם חשוב שהספרייה תרכוש ספרי יעץ בפורמט אלקטרוני?	האם חשוב לרכוש מונוגרפיות וקבצי מאמרים באלקטרוני?	האם חשוב לרכוש מקורות ראשוניים בפורמט אלקטרוני?	ספרים לקורסים בפורמט אלקטרוני?	
46%	49%	54%	57%	חשוב במידה רבה מאוד לרכוש אלק'
28%	20%	23%	21%	יש להשתדל לרכוש באלקטרוני
15%	18%	9%	16%	רק אם זול או שווה למחיר המודפס
10%	10%	11%	5%	יש להשתדל לרכוש בפורמט מודפס
1%	3%	3%	1%	יש לרכוש רק בפורמט מודפס
100%	100%	100%	100%	סה"כ

בנוסף, בפני הנסקרים הוצגו ארבעה מאפיינים עיקריים הנוגעים לשימוש בספרים אלקטרוניים, והם נתבקשו לציין אם הפונקציה חשובה להם. כפי שעולה מהתוצאות, האפשרות להורדת קובץ למכשיר אישי היא החשובה ביותר הן לסטודנטים והן לאנשי הסגל (82% ו- 87% בהתאמה). התפלגות שיעור מצייני המאפיינים שהוצגו כחשובים דומה למדי בקרב אנשי הסגל והסטודנטים, כאשר בקרב הסטודנטים לא נמצאו הבדלים מובהקים בהתפלגות לפי סוג התואר או הפקולטה (ראה תרשים 6).

תרשים 6: הפונקציות החשובות בספרים אלקטרוניים

סיכום

- הרוב המוחלט של הסטודנטים (למעלה מ-90%) השתמשו בשנה האחרונה לפחות בסוג אחד של משאב אלקטרוני למטרות לימוד ומחקר. השימוש העיקרי נחלק בצורה כמעט שווה בין שלושת סוגי המשאבים, אולם בחינת ההבדלים לפי התואר מראה כי הלומדים לתואר ראשון מעדיפים בעיקר ספרים אלקטרוניים, הלומדים לתואר שני מעדיפים בעיקר מאגרי מידע אלקטרוניים ואילו בקרב הלומדים לתואר שלישי כתיבת אלקטרוניים הם המשאב העיקרי.
- הרוב המוחלט של הסטודנטים נעזרו בספרים אלקטרוניים במהלך השנה האחרונה, בעוד ש-26% השתמשו בתשעה כותרים לפחות. בהשוואה לסטודנטים, אנשי הסגל עושים שימוש רב יותר בספרים אלקטרוניים, כאשר 50% מהם נעזרו בשנה האחרונה בתשעה כותרים לפחות. מנתוני הסקר עולה כי ככל שהלימודים הם לתואר גבוה יותר, כך הסטודנטים משתמשים יותר בספרים אלקטרוניים. כמחצית מהסטודנטים לתואר שלישי (וגם אנשי הסגל) השתמשו בשנה האחרונה בתשעה כותרים אלקטרוניים לפחות, וזאת בהשוואה ל-18% בלבד מקרב הסטודנטים לתואר ראשון.
- רוב הסטודנטים נוהגים לקרוא ספרים אלקטרוניים באופן ישיר מהמסך – באמצעות מחשב, מחשב לוח או נייד (58%). השאר מדפיסים את החומר וקוראים בנייר (לפעמים או תמיד). גם רוב אנשי הסגל קוראים באופן ישיר ממסך המחשב, מחשב הלוח או הטלפון החכם (68%). השאר מדפיסים וקוראים בנייר (לפעמים או תמיד).
- 74% מאנשי הסגל ציינו כי המטרה העיקרית בקריאת ספרים אלקטרוניים היא לצורכי מחקר, 17% אמרו שהקריאה היא לצורכי הוראה והיתר לצורך מטרות אחרות.
- 16% מהסטודנטים ו-24% מקרב אנשי הסגל ציינו כי השימוש בספרים אלקטרוניים קשה עבורם, כאשר הסיבה העיקרית (שצוינה ע"י מחציתם) מתייחסת לחוויית הקריאה, אותה הם מוצאים לא נעימה או לא נוחה או מעייפת. סיבות נוספות שחזרו על עצמן הן הקושי לכתוב הערות ולסמן קטעים, להוריד את הקובץ למכשיר האישי וסוגיות שקשורות להדפסה.
- מבדיקת העדפת פורמט הקריאה של ספרי לימוד ומחקר בקרב הסטודנטים וקריאת מקורות ראשוניים, מונוגרפיות וקבצי מאמרים בקרב אנשי סגל, לא נמצאה באף קטגוריה העדפה גורפת כלשהי לפורמט אלקטרוני או לפורמט מודפס. אולם, לגבי

העדפה לרכישה לאוסף הספרייה עולה כי מרבית הסטודנטים היו מעדיפים שהספרייה תרכוש ספרי יעץ וספרי לימוד ומחקר בפורמט אלקטרוני (כ- 84% ו- 77% בהתאמה). בדומה לכך, גם 70%-78% מהנשאלים מקרב אנשי הסגל מעדיפים רכישת פורמטים אלקטרוניים.

- כפי שעולה מהתוצאות, האפשרות להורדת קובץ למכשיר אישי היא החשובה ביותר הן בקרב הסטודנטים והן בקרב אנשי הסגל (82% ו- 87% בהתאמה). גם המאפיינים האחרים שהוזכרו בסקר זכו לחשיבות גבוהה – כלי חיפוש מתקדמים, כלי עבודה על הטקסט ואפשרות הדפסה בלתי מוגבלת.

מסקנות

- נראה כי מדיניות הרכש הנוכחית בנוגע לספרים אלקטרוניים עונה היטב על צרכי המשתמשים ורצונותיהם. קיימת העדפה גורפת לרכישת ספרי יעץ בפורמט אלקטרוני, ואילו מונוגרפיות, מקורות ראשוניים וספרי הוראה ומחקר נרכשים בהתאם לשיקולי עלות ובהתחשבות ברצון הגורם הדורש. חשוב, עם זאת, להשתדל לרכוש ספרי לימוד בפורמט אלקטרוני (הן בעברית והן בלועזית).
- מהסקר עולה שאנשי הסגל עושים שימוש רב בספרים אלקטרוניים, במידה ניכרת יותר מהסטודנטים לתארים השונים. ניתן לשער שהסיבות לכך נעוצות בשימוש הרב יותר של אנשי הסגל במקורות השונים בכלל – הן במהלך מחקריהם, והן למטרות הוראה וגיבוש רשימות קריאה. לכן, היות ואוכלוסייה זו עושה שימוש רב במשאבי הספרייה, יש מקום להמשיך ולבדוק בצורה ממוקדת את העדפותיה בכל הנוגע לסוגי המדיה השונים.
- מהסקר עולה כי הן הסטודנטים והן המרצים של הפקולטה לאמנויות מבקרים בספרייה או באתר בתדירות נמוכה בהרבה מחברייהם מהפקולטה למדעי הרוח. יש לבחון דרכים להעלות את מידת השימוש של אוכלוסייה זו בספרייה ובמשאביה.
- החשיבות הרבה שהסטודנטים והמרצים מייחסים למאפייני הספרים האלקטרוניים ברורה מניתוח הסקר. לכן, בעת ההחלטה אם לרכוש פורמט אלקטרוני או מודפס על מדור הרכש לבדוק היטב את מאפייני הפלטפורמה המוצעת. יש לשים לב בעיקר לאפשרויות הורדת קובץ (רצוי PDF), לכלי החיפוש, לכלי העבודה על הטקסט ולאפשרויות ההדפסה. כמו כן, יש לברר פרטים אלו בכל התקשרות עם ספק אלקטרוני חדש.
- החשיבות הרבה של כלי העבודה על הטקסט והבעייתיות בשימוש בהם ניכרת מניתוח תוצאות הסקר. כדאי לשקול התייחסות לכך גם מצד מדור היעץ – בהדרכה לסטודנטים חדשים, לדוגמא.
- ראוי לתת את הדעת על עניין הגישה לספרים האלקטרוניים, אותה ציינו חלק מהעונים על הסקר כבעייתית.
- מספר מרצים ציינו את חשיבות הרפרוף על המדף – דבר שלא מתאפשר ביחס לספרים אלקטרוניים. רשימת הספרים האלקטרוניים החדשים שהתקבלו בספרייה בפילוח נושאי היא חשובה ביותר כדי לענות על צורך זה. יש להתמיד בהעלאת הרשימות לאתר והפצתן.

- מהסקר עולה החשיבות הרבה של שיתוף הפעולה המתמשך בין המדורים השונים בספרייה בכל הקשור לספרים אלקטרוניים – החל משלב הפנייה לבקשת תקופת ניסיון, דרך הרכישה וכלה במעקב שוטף אחרי סטטיסטיקות שימוש, בעיות ושאלות של קוראים המגיעות לספרני הקומות והיעץ ותקלות המצריכות בירור מול הספק. המשוב השוטף בין המדורים חיוני ליצירת אוסף מעודכן, שימושי ושימש, שיענה בצורה מיטבית על צרכי הקוראים.

נספח א': ניתוח התשובות החופשיות – מדוע השימוש בספרים אלקטרוניים

קשה לדעתך?

על שאלה זו ענו 132 סטודנטים. חמש תשובות אינן רלוונטיות. אם כן, מדובר ב- 127 תשובות מתוך 810 המשיבים על הסקר (15%)

תשובה	מספר הסטודנטים שציינו נקודה זו	אחוז המציינים נקודה זו מכלל הסטודנטים המשיבים
חוות קריאה – לא נעימה, לא נוחה, מעייפת, איטית, קשה להתרכז	64	50%
ממשק – ממשק לא נוח	6	5%
הדפסה – יקרה, יש מגבלות	11	9%
רגיל לדפוס	3	2%
מגביל – מידע ממוקד מידי	1	פחות מאחוז
רפרוף – אין browsing בתוך הספר ועל המדף	1	פחות מאחוז
דפדוף – קשה לדפדף	15	12%
גישה – בעיות גישה	18	14%
הערות וסימון קטעים – לא נוח להעיר ולסמן על הטקסט	26	20%
נושאים – אין ספרים בנושאים שלי	3	2%
מכשיר – לא נוח להיות תלוי במכשיר	8	6%
הורדה – לא נוחה או לא אפשרית	3	2%
העתקה – לא ניתן להעתיק קטעים	2	1%
מסך מלא – לא ניתן לקרוא במסך מלא	3	2%
תמונות – לא נוח לגבי ספרים שיש בהם תמונות או תרשימים	1	פחות מאחוז
קשה למצוא – קשה למצוא את הספרים בקטלוג הספרייה	9	7%
מתקשה בשימוש במחשב	1	פחות מאחוז

קשה לסכם	4	3%
הפניה וציטוט – קשה לצטט ולהפנות	1	פחות מאחוז
מעדיף כ"ע ויעץ אלקטרוניים ומונוגרפיות בנייר	4	3%
PDF – מעדיף פורמט PDF	4	3%
חיפוש – קשה לחפש בתוך הספר	2	1%

על שאלה זו ענו 20 אנשי סגל, מתוך 82 משיבים (24%)

תשובה	מספר המרצים שציינו נקודה זו	אחוז המציינים נקודה זו מכלל המרצים המשיבים
חוויית קריאה – לא נעימה, לא נוחה, מעייפת, איטית, קשה להתרכז	10	50%
ממשק – ממשק לא נוח	2	10%
הדפסה – יקרה, יש מגבלות	4	20%
רגיל לדפוס	1	5%
מגביל – מידע ממוקד מידי	3	15%
רפרוף – אין browsing בתוך הספר ועל המדף	3	15%
דפדוף – קשה לדפדף	6	30%
גישה – בעיות גישה	3	15%
הערות וסימון קטעים – לא נוח להעיר ולסמן על הטקסט	3	15%
נושאים – אין ספרים בנושאים שלי	1	5%
מכשיר – לא נוח להיות תלוי במכשיר	2	10%
הורדה – לא נוחה או לא אפשרית	5	25%
העתקה – לא ניתן להעתיק קטעים	1	5%
מסך מלא – לא ניתן לקרוא במסך מלא	0	0
תמונות – לא נוח לגבי ספרים שיש בהם תמונות או תרשימים	0	0

0	0	קשה למצוא – קשה למצוא את הספרים בקטלוג הספרייה
0	0	מתקשה בשימוש במחשב
0	0	קשה לסכם
5%	1	הפניה וציטוט – קשה לצטט ולהפנות
10%	2	מעדיף כ"ע ויעץ אלקטרוניים ומונוגרפיות בנייר
15%	3	PDF – מעדיף פורמט PDF
0	0	חיפוש – קשה לחפש בתוך הספר